

УДК 37.091.313]:37.017:172.15

DOI: <https://doi.org/10.31499/2618-0715.5.2020.220798>

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Вольчева Галина, методист науково-методичного відділу, ДП УДЦ «Молода гвардія» (м. Одеса)

ORCID 0000-0001-7292-0947

E-mail: poma_volcheva@icloud.com

Козак Юлія, методист науково-методичного відділу, ДП УДЦ «Молода гвардія» (м. Одеса)

ORCID 0000-0002-6236-8834

E-mail: kozak.2408@gmail.com

У статті зроблено аналіз проектної діяльності як інноваційної технології національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Розкрито особливості впровадження проектної діяльності як ефективного засобу реалізації завдань національно-патріотичного виховання та визначено оптимальні види і форми проектної діяльності в умовах дитячої рекреації.

Проектна технологія розглядається як сукупність навчально-пізнавальних прийомів, застосування яких дає змогу дітям застосовувати набуті знання, уміння і навички на практиці.

Ключові слова: проектна діяльність, інноваційна технологія, діти, молодь, національно-патріотичне виховання, виховний процес, творчі проекти, ігрові проекти, інформаційні проекти, практико-орієнтовані проекти.

PROJECT DIALITY AS INNOVATIONA TECHNOLOGY OF THE NATIONAL-PATRIOTIC HOLIDAY OF CHILDREN AND YOUNG

Volcheva Galina, methodologist of science-methodical department, DP UDC «Young Guard» (Odesa)

ORCID 0000-0001-7292-0947

E-mail: poma_volcheva@icloud.com

Kozak Julia, methodologist of science-methodical department, DP UDC «Young Guard» (Odesa)

ORCID 0000-0002-6236-8834

E-mail: kozak.2408@gmail.com

The article analyzes the project activity as an innovative technology of national-patriotic education among children and youth. Peculiarities of project activity implementation as an effective means of realization of tasks of national-patriotic education and to determine optimal types and forms of project activity in the conditions of children's recreation are revealed. It is determined that the project technology is considered as a set of educational and cognitive techniques, the application of which allows children to apply the acquired knowledge, skills and abilities in practice. The project

technology is based on independent research, cognitive and productive activities of children, which is recognized as a priority in terms of reformatting education in accordance with the competence approach.

In the process of preparation and implementation of patriotic projects, children become self-aware of the importance of this direction and their own involvement in building the future of the country. Competitions of projects that promote active citizenship lead to rethinking children's own behaviour and individual actions, analysis of their life position and awareness of their own responsibility for the results of their activities.

The main thing is formation and affirmation of generally accepted values of national-patriotic education namely respect for the cultural and historical past of Ukraine; love for the native land, state, family, people; honouring the national memory; ability to cultural dialogue between representatives of ethnic groups of Ukraine – is currently an imperative of the educational process.

Keywords: *Project activity, innovative technology, children, youth, national-patriotic education, educational process, creative projects, game projects, information projects, practice-oriented projects.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства характеризується глобальними трансформаціями усіх сфер соціального життя, що безпосередньо відбивається на системі духовних цінностей молодого покоління. Подальший розвиток держави і суспільства в цілому сьогодні неможливий без розвитку національної свідомості та формування патріотичних якостей у підростаючого покоління, адже саме ці громадянські якості свідчать про зрілість нації та є показником морального здоров'я, духовного та інтелектуального потенціалу особистості.

Формування національної свідомості та світоглядних засад патріотизму юного покоління є стратегічним пріоритетом сучасної системи освіти, як зв значено цієї Стратегії національно-патріотичного виховання. Практична реалізація даної мети передбачає пошук та впровадження в освітню практику найбільш дієвих прийомів, методів, технологій та форм роботи. Однією з ефективних технологій у цьому контексті є проектна технологія, адже має соціально-економічну ефективність, сприяє соціальній інтеграції та суспільній активності, що визначаються першочерговими показниками соціальних компетенцій, які є основою громадянського становлення особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї проектного навчання представлено у працях видатних зарубіжних та вітчизняних учених (Д. О. Дьюї, У. О. Кілпатрик, Є. О. Коллінгс, Л. О. Левін, С. О. Шацький). Навчальний потенціал проектної технології що активно поширюється в системі сучасної освіти досліджували Є. О. Полат, С. О. Гончаренко, Н. О. Пахомова, О. О. Онопрієнко, Л. О. Кондратова та ін. Як самостійний вид діяльності проектування розглядали Л. О. Забродська, Л. О. Хорунжа, О. О. Онопрієнко, А. О. Цимбалару. В контексті особистісно зорієнтованого навчання методу «проектів» аналізували В. О. Давидов, Ш. О. Амонашвілі, І. О. Якиманська, І. О. Бен, С. О. Подмазін та інші. Особливості впровадження проектних технологій в діяльність ВНЗ в сучасних умовах вивчали Л. В. Зазуліна, О. Пехота, О. Є. Полат, К. Ф. Скиба, С. М. Шевцова, Л. Чеховська та інших.

Мета статті – розкрити особливості впровадження проектної діяльності як ефективного засобу реалізації завдань національно-патріотичного виховання та

визначити оптимальні види і форми проектної діяльності в умовах дитячої рекреації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній педагогічній теорії проектна технологія розглядається як сукупність навчально-пізнавальних прийомів, застосування яких дає змогу дітям застосовувати набуті знання, уміння і навички на практиці. В основі проектної технології лежить самостійна дослідницька, пізнавальна та продуктивна діяльність дітей, що визнається пріоритетно в умовах переформатування освіти відповідно до компетентнісного підходу.

Слід зауважити, що впровадження проектної технології в освітньо-виховний процес закладу позашкільного типу має низьку характерних ознак:

- є інтерактивним способом організації процесу пізнання;
- передбачає співпрацю багатьох суб'єктів педагогічного процесу;
- може бути використано у різноманітних видах діяльності;
- орієнтований виключно на цільову аудиторію та інтереси дітей.

Як відомо, проекти мають досить розгалужену класифікацію. За домінуючим видом проектної діяльності проекти поділяються на:

- дослідницькі - спрямовані на пошук шляхів розв'язування кола проблемних питань; передбачити результат діяльності в межах вказаного проекту неможливо;

- творчі проекти - орієнтовані на заздалегідь визначений кінцевий результат не мають обмежень у виборі презентаційної форми; а процес підготовки не має чітко визначеної структури;

- ігрові проекти - передбачають створення рольової ситуації, зміст якої відтворюють розробники проекту, залучаючи інших дітей як учасників;

- інформаційні проекти - спрямовані на роботу з інформацією, її збір, аналіз та інтерпретацію. Такі проекти мають визначену схему процесу підготовки та структуру оформлення;

- практико-орієнтовані проекти - є описом багатоетапного процесу втілення ідей в практику. Такими проектами можуть бути бізнес-план, програма, дизайн інтер'єру тощо.

В освітньо-виховному процесі позашкільних закладів оздоровлення та відпочинку дітей при реалізації патріотичного напрямку більш доцільним буде використання саме творчих проектів. Як вже зазначалося, цей вид не має конкретної структури підготовки та не передбачає визначених термінів реалізації. Такі характеристики є сприятливими в умовах короткочасності відпочинкової тематичної зміни та тимчасовості дитячого колективу.

Використання в освітньо-виховній роботі саме творчих проектів дозволяє залучити більшу кількість дітей. Адже крім авторів і розробників проекту виховний діапазон поширюється і на тих дітей, які будуть ознайомлені з результатами проектної діяльності. Серед можливих форм демонстрації проектів за пропонувано виставки, презентації, показові програми та флешмоби.

Якщо обирати максимально ефективний в умовах оздоровлення та відпочинку вид проекту за кількістю учасників, то саме проектна діяльність може

здійснюватися як в індивідуальній формі, так і через роботу в групах або парах.

Робота дітей над проектом у парах дозволить їм охопити одразу декілька функцій: вибір ідеї, планування роботи, вибір форми презентації, розробку ідей щодо назви проекту тощо, що відповідно, допоможе відчувати свою значущість, що дасть можливість для самореалізації, самоствердження та підняття рівня самооцінки таких дітей.

Подібна ситуація буде створена і у випадках, коли дитина, відчуваючи у собі сили, виявить бажання підготувати індивідуальний творчий проект. В такому разі педагог має стати пасивним партнером та помічником.

Робота в проектній групі, як і будь-яка колективна діяльність, має свої переваги в аспекті соціалізації. З метою посилення виховного впливу групової форми розробки творчого проекту слід об'єднувати дітей у групи за такими критеріями: інтереси, нахили, особисті симпатії і бажання учасників. Такий формат утворення груп дозволяє учасникам отримати досвід у розв'язуванні ситуативних задач, навички групового спілкування, розвивати вміння конструктивного діалогу та вміння колективного пошуку і розв'язування проблемних питань.

Нагадаємо, що право обирати презентаційну форму проекту залишається за самими його розробниками. Педагог-координатор проекту тільки надає поради, щодо найбільш вдалих та доцільних форм в умовах закладу.

Залежності від стилів педагогічного супроводу процесу підготовки проектів визначають проекти з безпосередньою та прихованою координацією.

Проекти з безпосередньою координацією передбачають такі дії педагога:

- ознайомлення дітей із проектною діяльністю;
- планування діяльності по реалізації проекту спільно з дітьми;
- включення в процес підбору необхідної для проекту інформації;
- створення необхідних організаційних умов для підготовки проекту;
- координація дій дітей через звіти, аналіз їх діяльності на кожному етапі;
- визначення форми презентації результатів роботи спільно із дітьми;
- оцінювання результатів проектної діяльності.

Прихована координація проекту полягає в пасивній участі педагога-організатора в плануванні і визначенні послідовності дій дітей в межах проекту. Педагог у зазначених умовах виконує в роль натхненника, він має використовувати мотиваційні прийоми заохочення і опосередковано сприяти конструктивній роботі над проектом. Характеристики такого виду проекту:

- рівноправність педагога і дітей;
- роль педагога на початку створення ідей проекту – ініціатор;
- роль педагога у ході роботи над проектом – консультант;
- педагог може назначити куратора проекту, обираючи його серед дітей;
- педагог не генерує ідеї, а приймає їх від дітей.

Проекти з прихованою координацією застосовують за умови наявності в дітей досвіду проектної діяльності та залежать від вмінь і навичок дітей. Якщо ж вказаний досвід у дітей відсутній і вмінь, потрібних для роботи над проектом, недостатньо, педагог має використовувати безпосередній стиль координації

проекту.

Зауважимо, що у підготовці та реалізації будь-якого виду проектів слід дотримуватися визначеного алгоритму етапів підготовки:

I етап. Організаційно підготовчий:

– вибір теми з урахуванням напрямків національно-патріотичного виховання;

– обґрунтування доцільності та практичної цінності вибраної теми;

– визначення мети та завдань проекту;

– формування послідовних планомірних дій для досягнення мети;

– прогнозування результатів діяльності проекту.

II етап. Виконавчо-діяльнісний: робота над презентаційною формою проекту (виготовлення поробки/малюнку/колажу, зйомка відео, написання пісні/вірша тощо).

III етап. Кінцевий:

– презентація результатів проектної діяльності;

– аналіз діяльності членів групи над проектом;

– підведення підсумків.

Досвід упровадження проектної діяльності як засобу національно-патріотичного виховання має УДЦ «Молода гвардія». Багаторічна практика дозволяє констатувати, що залучення дітей до проектної діяльності має значний виховний потенціал і є ефективним інструментом у формуванні національної свідомості та патріотичних почуттів молодого покоління.

Організація проектної діяльності дітей в умовах УДЦ «Молода гвардія» здійснюється переважно через залучення дітей до участі у конкурсах та фестивалях проектів. Саме зазначені форми дозволяють поєднати дозвілєву та пізнавальну активність дітей та молоді у відповідності до концептуальних засад діяльності дитячого позашкільного закладу цілорічного функціонування.

Тема конкурсів фестивалів визначається організаторами на основі напрямків, що зосереджені у Стратегії національно-патріотичного виховання. А серед ймовірних форм проектів в умовах дитячого закладу рекреаційного типу може бути:

– комікси на тему: «Діалог із рідним краєм»;

– колажі на тему: «Жива карта України»;

– розробки освітньо-виховних заходів на тему: «Великі українці»;

– соціальні реклами на тему: «Змінюючи себе, змінимо країну»;

– відеоролики на тему: «100 ідей для України»;

– віршовані та прозові літературні твори на тему: «Вишивана творчість»;

– декоративні поробки на тему: «Краса по-українськи»;

– малюнки на тему: «Мої мрії - крила Батьківщини» тощо.

Участь у підготовці зазначених проектів дозволяє:

– розвивати пізнавальний інтерес дітей до вивчення історичної спадщини, особливостей культури України;

– формувати патріотичні почуття до Батьківщини та активну громадянську позицію ;

– знайомити дітей із життям та творчістю відомих українських діячів культури, науки, мистецтва, які здійснили значний внесок у розбудову суспільства;

– створити умови для формування комунікативних умінь та організаторських навичок.

Рекомендації щодо впровадження конкурсу проєктів «Сто ідей для України». Конкурс проєктів «100 ідей для України» пройшов апробацію в таборах дитячого центру та став традиційним заходом на тематичних змінках патріотичного спрямування. Педагогічною службою вже напрацьовано організаційні засади та умови реалізації зазначеного конкурсу, які передбачають розробку положення, оголошення про конкурс, вибір презентаційної форми проєкту, тощо. Поетапність підготовки і проведення конкурсу зосереджені в наступних рекомендаціях:

З метою послідовної та системної реалізації конкурсу обов'язковим є розробка положення. Формування положення про конкурс має на меті окреслити цілі та завдання конкурсу, терміни його проведення, умови участі, критерії оцінювання проєктів.

Наступник кроком в реалізації конкурсу є оголошення про нього серед відпочивають дітей, що педагогів. Аби зацікавити більшу кількість дітей та вмотивувати їх до участі, оголошення про конкурс проєктів може бути оформлене у нестандартній формі. У центрі існувала практика оголошення про конкурс проєктів у вигляді сюжетної постановки, вірша, коміксу, «листа». Останній варіант пропонуємо для прикладу.

Оскільки творчі проєкти не передбачають попереднє визначення ймовірних результатів організаторами конкурсу, діти учасники мають самі обрати їх презентаційну форму. На даному етапі розробникам проєкту потрібна допомога старшого наставника – педагога-організатора. Педагог-організатор виступає в ролі координатора проєкту і скеровує рішення дітей щодо форми проєкту в потрібне русло. Педагоги в даному випадку мають опиратися на наступні твердження:

– презентаційний результат проєкту має відповідати віковим особливостям учасників, їх можливостям та умовам табору;

– презентаційний результат проєкту має бути таким, підготовка якого не буде затратною у часі, адже тривалість зміни цього не дозволяє;

– презентаційний результат має бути доступний і зручний для сприйняття широкій аудиторії дітей.

У рамках конкурсу проєктів «100 ідей для України» дітям на вибір були запропоновані такі форми проєктів:

– відеопроєкт (ролик, реклама, кліп...);

– артпроєкт (малюнки, комікси, поробки...);

– літературний проєкт (вірш, стаття, прозовий твір...);

– фотопроєкт (виставка, акція, фотокрос..).

Паралельно з вибором презентаційної форми відбувається вибір теми конкурсного проєкту. Полегшить даний цей попереднє формування переліку тем.

Зосередимо увагу на тому, що такі теми варіативні і учасники можуть інтерпретувати їх, або самостійно запропонувати своє бачення. Єдиною вимогою до вибору тематики буде опора на ті виховні цілі, які розкривали б проблему активної громадянської позиції, любові до Батьківщини та небайдужого ставлення до її майбутнього. Для тем були обрані саме такі напрямки, які дозволили б подивитися на майбутнє рідної країни через призму власних дій та вчинків.

На подальших етапах координатор проекту формує у загонах творчі групи по розробці проекту серед охочих дітей, розподіляє ролі та доручення між ними, обираючи серед них координатора. Координатор, у свою чергу, оформляє разом із групою заявку на участь у конкурсі та подає її до оргкомітету конкурсу.

Наступний етап - активна робота над проектом. У процесі створення проекту, який входить у дію з моменту подачі заявки, можуть виникнути певні суперечності у групі. Педагог має вчасно помічати це та, за умови деструктивного конфлікту, нейтралізувати його. Якщо ж протиріччя носять змістовний характер, наприклад зміна теми через брак інформації, чи то бажання змінити форму презентації, як такої що не є доречною і можливою до втілення, то навпаки, педагог має надати дітям можливість конструктивної дискусії. Така дискусія є тренуванням вміння знаходити компроміси, приймати рішення, вчитися враховувати думки інших, тощо.

Готові конкурсні проекти мають бути презентовані розробниками для інших відпочивають, дітей що. Саме тому подальшими діями в рамках конкурсу проектів є заходи, на яких аудиторії глядачів та журі будуть презентовані створені проекти. Організаторам конкурсу необхідно вибудовувати правильний порядок заходів щодо презентації розроблених проектів, відповідно скласти графік і включити його в програму зміни так, аби це не завадило реалізації її основних цілей та завдань, не перенавантажило дітей і було зручно для оцінювання проектів конкурсною комісією.

У ролі конкурсної комісії мають виступати незалежні експерти, серед яких розподіляються ролі: голова журі, члени журі та лічильна комісія. З метою об'єктивної оцінки дитячих проектів до складу журі включаються відпочиваючі діти, що значно розширить виховний діапазон конкурсу проектів. Слід відзначити, що на результат експертної оцінки конкурсних проектів впливає не тільки їх презентація, а й обґрунтування актуальності.

Після презентації проектів слідує їх оцінювання. Експерти оцінюють конкурсні проекти за визначеними у положенні критеріями, користуючись оцінювальними бланками. Для прикладу пропонуємо оцінювальний бланк конкурсу «100 ідей для України».

З метою фіксації заходів конкурсу, узагальнення результатів та прозорості оцінювання рекомендуємо оформити звітні матеріали щодо конкурсу, до яких входять:

- положення про конкурс проектів «100 ідей для України»;
- заявки дітей-учасників;
- повний список учасників;
- плани координаційної роботи педагогів-організаторів;

- плани створення проєктів;
- фотозвіти з підготовки проєктів;
- графік презентації проєктів;
- заповнені оцінювальні бланки;
- підсумковий лист з рішенням конкурсної комісії.

Приклад оформлення підсумкового листа демонструє наступний додаток.

Рекомендації педагогам-координаторам проєкту:

Як уже зазначалося вище, необхідною умовою створення проєктів дітьми є координація їх дій дорослими, в нашому випадку педагогами-організаторами. Робота над проєктом буде результативною, якщо педагог-координатор урахуватиме такі рекомендації:

- підготовка індивідуального плану координації;
- актуалізація серед дітей теми проєкту;
- допомога дітям при плануванні дій по розробці проєкту;
- підвищення творчої активності через індивідуальні і групові доручення;
- орієнтування дітей на правильний і дієвий вибір форми проєкту;
- постійна підтримка інтересу дітей до роботи над проєктом;
- забезпечення необхідних умов для успішної роботи;
- підтримка активності дітей різними прийомами заохочення;
- прогнозування успішного результату;
- створення умов для групового самоаналізу діяльності по проєкту;
- відзначення важливості діяльності кожної дитини;
- аналіз проміжних етапів з підготовки проєкту.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у зазначеному напрямку. У процесі підготовки та реалізації проєктів патріотичного спрямування відбувається самостійне усвідомлення дітьми важливості даного напрямку та власної причетності до розбудови майбутнього країни. Конкурси проєктів, що пропагують активну громадянську позицію ведуть за собою переосмислення дітьми власної поведінки та окремих вчинків, аналіз своєї життєвої позиції та усвідомлення власної відповідальності за результати своєї діяльності.

Важливість конкурсів та фестивалів проєктів полягає ще і в тому, що діти у ході підготовки отримують нові знання, навички. У процесі підготовки проєктів відбувається творче зростання вихованців, розкриття їх багатогранних здібностей, що є дуже важливим фактором формування компетенцій особистості, потрібних для успішної життєтворчості у глобалізованому суспільстві.

Подальшого розгляду потребує становлення та ствердження загальноприйнятих цінностей національно-патріотичного виховання, а саме: повага до культурного та історичного минулого України; любов до рідної землі, держави, родини, народу; вшанування національної пам'яті; здатність до культурного діалогу між представниками етнічних груп України – є в даний час імперативом освітньо-виховного процесу. У свою чергу, проєкти є максимально корисними та значимими технологіями, що мають неоціненний навчальний та виховний потенціал у вихованні справжнього патріота своєї Батьківщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольчева Г. А. Актуальні соціально-орієнтовані освітні технології і форми роботи в умовах УДЦ «Молода гвардія». *Науково-практичний журнал. Педагогіка і психологія*. 2014. №12. С. 84–89.
2. Бех. І. Б. Виховання особистості: навч.-метод. посібник: у 2 кн. *Особистісно-зорієнтований підхід: теоретико-технологічні засади*. К: Либіль, 2003. Кн. 1. 280 с.
3. Матеріали VII Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій : у двох томах. / упор. Назаренко Г. А. Черкаси: ЧОПОПП, 2015. Том 2. 192 с.
4. Програмно-проектний підхід до організації освітньо-оздоровчого процесу в УДЦ «Молода гвардія»: методичний посібник / О. О. Вольчева, О. О. Філатова, Н. М. Бербер та ін.; за ред. Г. А. Вольчевої, Ю. Ю. Філатової. Одеса: ВМВ, 2015. 326с.
5. Проектна діяльність у школі / упоряд. М. Голубенко. Київ: Шк.світ, 2007. 128 с.
6. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки : Указ Президента України № 286/2019 від 18.05.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015#Text>

REFERENCES

1. Volcheva H. A. Aktualni sotsialno-orientovani osvritni tekhnolohii i formy roboty v umovakh UDTs «Moloda hvardiia». *Naukovo-praktychnyi zhurnal. Pedagogika i psykholohiia*. 2014. №12. S. 84–89.
2. Bekh. I. B. Vykhovannia osobystosti: navch.-metod. posibnyk: u 2 kn. *Osobystisno-zoriientovanyi pidkhid: teoretyko-tekhnolohichni zasady*. K: Lybil, 2003. Kn. 1. 280 s.
3. Materialy VII Mizhnarodnoho festyvaliu pedagogichnykh innovatsii : u dvokh tomakh. / upor. Nazarenko H. A. Cherkasy: ChOPOPP, 2015. Tom 2. 192 s.
4. Prohramno-proektnyi pidkhid do orhanizatsii osvitno-ozdorovchoho protsesu v UDTs «Moloda hvardiia»: metodychnyi posibnyk / O. O. Volcheva, O. O. Filatova, N. M. Berber ta in.; za red. H. A. Volchevoi, Yu. Yu. Filatovoi. Odessa: VMV, 2015. 326s.
5. Proiektna diialnist u shkoli / uporiad. M. Holubenko. Kyiv: Shk.svit, 2007. 128 s.
6. Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2016–2020 roky : Ukaz Prezydenta Ukrainy № 286/2019 vid 18.05.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015#Text>